

FILM BORAT – DVE VERZIE JEDNÉHO TEXTU

Miloš Mistrík

Abstrakt

Rada pre vysielanie a retransmisiu dostala v priebehu apríla 2010 sťažnosti na film *Borat*, ktorý vysielala televízia JOJ. Sťažovateľom sa nepáčil hlavne obscénny jazyk a vulgárne scény tohto filmu. Na základe sťažnosti RVR začala správne konanie, film monitorovala a napokon sťažnosti prerokovala a vyniesla svoje rozhodnutie. Tak sa na stole RVR stretli vlastne dve verzie jedného textu: 1. pôvodný, autorský, teda scenár filmu a jeho realizácia tak, ako ho vytvorili umelci a 2. text právneho posúdenia, zisťovania, nakoľko vyhovuje slovenskej legislatíve a vyhláske Ministerstva kultúry o povinnom jednotnom systéme označovania programov. Tieto dve verzie, hoci išlo o rovnaký film *Borat*, boli vo vzájomnom nesúlade a niekedy až v komickom paradoxe.

Kľúčové slová

Rada pre vysielanie a retransmisiu – televízia JOJ – film *Borat* – umelecký text – jednotný systém označovania – semiológia

Film *Borat* je známa americká komédia, ktorá sa dostala do našich kín aj na obrazovky televízie JOJ. Režisérom je Larry Charles a herecky je postavený na známom anglickom komikovi Sachovi Baronovi Cohenovi. Nakrútený bol v roku 2006.

Celý názov filmu po slovensky znie *Borat: Nakúkanie do ameryckej kultúry na objednávkou slavnej kazašskej naróda*.

Ide o príbeh kazašského reportéra Borata, ktorý vraj sám v sebe nesie typické znaky svojho ľudu – rád obeduje pečených psov, má nesmierne rád sex, výstredné oblečenie, úprimnosť a nenávidí židov. Jeho televízne štúdio ho pošle do USA, aby odtiaľ priniesol informácie o tejto krajine neobmedzených možností. Po príchode do New Yorku sa Borat zamiluje do Pamelu Anderson zo seriálu *Baywatch*. Navyše, práve vtedy sa dozvie, že jeho panovačnú manželku v Kazachstane roztrhal medveď, a tak je voľný pre svoje ľúbostné dobrodružstvá.

Preto sa rozhodne podniknúť cestu za svojou vysnívanou Pamelou do Kalifornie autom, cez americký juh. Počas cesty nakrúca svoj televízny dokument o živote a „krásach“ americkej spoločnosti, a s tým cieľom navštívi napríklad homosexuálny sprievod, feministky, rodeo show a podobné v propagandistických materiáloch o USA radšej taktne obchádzané skutočnosti. Divákovi sa sprvu môže vidieť, že film *Borat* bude paródiou na zaostalý Kazachstan, avšak čoskoro zistí, že ešte viac ironie venovali tvorcovia americkému spôsobu života, zosmiešneniu tzv. amerického sna. Je to teda v prvom rade veľký výsmech americkej hlúposti, falošného sebavedomia, veľkohubosti, nedostatku sebareflexie a nedostatku sebakritiky Američanov.

Text tohto filmu je myšlienково kohézny, štýlovo ucelený a vnútorne bohatý na množstvo situačných aj slovných gagov, parodických prejavov. Pritom, ako je známe, film nevznikol bežným spôsobom. Popri hraných častiach, teda fikcii, boli doň začlenené aj reálne zábery, dokumentárne rozhovory s Američanmi, ktorí ani nevedeli, že sa stanú súčasťou filmovej komédie. Rôznorodý materiál spájajúci fiction a non-fiction však dostal vo výslednom zostrihu dobre artikulované poslanstvo.

Súčasťou „skrytého“ života Ameriky a Američanov sú aj rôzne navonok všeobecne odsudzované prejavy vášní a pudov, ktoré však existujú v každodennom živote azda každého člena spoločnosti. Myslím teraz hlavne na rôzne formy agresivity, násilia, ktoré nielen v Amerike tvoria neoddeliteľnú súčasť života spoločnosti. Rovnako s násilím súvisí aj vulgárnosť a hrubosť vo vzťahoch, v činoch i v bežnom slovníku Američanov. Aj keď samozrejme nie sú oficiálne, navonok nie sú podporované, v slušnej spoločnosti sa zvyčajne čo najviac eliminujú, existuje celý priemysel, ktorý na nich profituje, a takto ich vlastne nepriamo podporuje.

Rovnako celý priemysel existuje aj pre ďalšiu skrytú stránku, a to eroticko-sexuálnu. Navonok prudérna americká spoločnosť v skutočnosti toleruje celú sieť výrobcov pomôcok a potrieb pre danú oblasť ľudskej existencie. Produkcia takýchto audiovizuálnych diel prináša väčší zisk ako produkcia „klasických“ umeleckých audiovizuálnych diel.

Film Borat o týchto veciach nezakryte hovorí. Lenže, ako nás poučuje ľudová múdrosť – ten, kto pracuje v mlyne, sám sa celý zamúči. Takže aj umelecký, ironicko-satirický film Borat je plný ukážok násilia a nenávisti všetkých druhov. A plný je aj ukážok a prejavov sexu, nielen „neškodného“, ale aj deviantného. Samozrejme, divák môže dobre vnímať odstup tvorcov, kritický pohľad, odsúdenie týchto javov. Veď napríklad spomínaná rasová nenávisť k židom je obrátená naruby všeobecne známym faktom, že predstaviteľ Borata Cohen je sám žid. Text filmu Borat sa teda v žiadnom prípade nemá vnímať, povedané semiologickým slovníkom, ako denotát. Pôvodné znaky z prvej, základnej vrstvy neodkazujú na prvoplánový obsah. Film má typickú vlastnosť každého umeleckého diela, že jeho prvý plán je iba podkladom pre konotovaný význam. Konotácia spočíva v tom, že pôvodné znaky (napríklad ukážky násilia, sexuálnych radovánok a úchyliet, národnostnej neznášanlivosti a pod.) majú vyvolať satirickým stvárnením na úrovni hry účinkujúcich, na úrovni scenára, réžie, strihu atď. nové, konotované obsahy, vedúce nie k potvrdeniu, k súhlasu, ale naopak, k odsúdeniu a výsmechu toho, čo vo filme vidíme v prvom pláne.

Takto by to malo byť v ideálnom prípade a takto to asi aj bolo vo väčšine prípadov, keď sa film uvádzal v kinách a na televíznych obrazovkách – svedčí o tom jeho mimoriadny divácky úspech. Avšak nie všetci diváci boli schopní čítať viaceré významové „poschodia“. Kto totiž nepochopí umelecké zveličenie, satiru, ale dá sa viesť iba základnou, denotačnou vrstvou tohto textu, musí byť určite zhrozený. A existujú takíto diváci!

Hovorím to s určitosťou preto, že Rada pre vysielanie a retransmisiu po uvedení Borata v TV JOJ dňa 5. a 6. apríla 2010 dostala hneď dve sťažnosti. V prvej sa píše:

„Hoci je v programe film Borat uvádzaný ako vhodný od 15 rokov, scény v ňom sú obscénne a rozhodne nie vhodné na vysielanie v doobedňajších hodinách a navyše v čase školských prázdnin. Ak si JOJ takto predstavuje ‚prázdninové vysielanie‘, tak to nie je práve najvhodnejší spôsob. Ďakujem za prešetrenie.“¹

V druhej sťažnosti sťažovateľka uvádza:

„Dovoľujem si ako diváčka vysloviť pripomienku k odvysielanému filmu Borat v dopoludňajších hodinách dňa 6. 4. 2010. Nakoľko menovaný film nie je morálne vhodný na odvysielanie v uvedenom čase, je zarážajúce, že napriek jeho odvysielaniu 5. 4. 2010 v neskorých večerných hodinách, TV JOJ pristúpila na jeho reprízu. Nie je to ojedinelý príklad TV JOJ, nakoľko na uvedenej televíznej stanici sa bežne reprizujú programy, ktoré boli predtým vysielané po 22,00 hod. Natíska sa tu logická otázka: Aký význam má vyselať nevhodný program pre deti a mládež po 22,00 hod, keď je ten istý na ďalší deň vysielaný v dopoludňajších hodinách znova a deti si ho môžu bez problémov pozrieť? Zvlášť v čase školských prázdnin. Film Borat nie je ani ničím príťažlivý, ani pre slušného človeka. Tvorcovia TV programov by sa mali zamyslieť nad tým, čo ponúkajú na TV obrazovkách a zamerať sa na inteligentný obsah, nielen finančný obnos z toho plynúci. Nečudujme sa súčasnej generácii mladých ľudí za ich správanie, keď im nevieme ponúknuť ani len slušný program v televízii v čase prázdnin či rodinných sviatkov.“

Na základe sťažností musela teda Rada pre vysielanie a retransmisiu začať prešetrovanie. Toto prešetrovanie sa uskutočnilo na základe zákona č. 308/2000. Urobila sa analýza filmu, právne posúdenie, vyžiadalo sa stanovisko vysielateľa a napokon sa o celom materiáli na zasadaní Rady dňa 31. augusta 2010 hlasovalo.

Z hľadiska textologického v Rade pre vysielanie a retransmisiu vznikol metatext, ktorý už nemal nič spoločné s umeleckým spracovaním, nerátal s nijakými konotáciami, domýšľaniami významov ani s metaforami či poetickou rečou. Suchý materiál, tvoriaci písomný podklad pre rozhodovanie Rady, používal typickú úradnú reč a štýl. Píše sa v ňom toto:

Pri monitorovaní filmu Borat sme sa zamerali na scény, ktoré by mohli byť v rozpore s vyhláškou č. 589/2007 Z.z. Ide predovšetkým o sexuálne scény, scény, v ktorých sa vyskytlo použitie alkoholu ako omamnej látky, používanie vulgárneho alebo hrubého jazyka, vyjadrenie rasovej či náboženskej neznášanlivosti.

Scény, v ktorých sa vyskytli sexuálne narážky a sexuálne náznaky:

---

¹ Všetky citácie pochádzajú z komplexného *Pracovného materiálu Kancelárie Rady pre vysielanie a retransmisiu na rokovaní Rady dňa 11. 5. 2010.*

- Borat v úvode filmu: „Jak sie masz? Moje meno Borat. Mám vás rád. Mám rad sex. Je fajn.“; „Toto miestny znásilňovač Urkin.“; Borat sa bozkáva so svojou sestrou, o ktorej sa vyjadrí, že je štvrtou najlepšou prostytutkou v Kazachstane; „Urkin, neznásilňuj veľa.“; Boratova žena kričí: „Ak ma podvedieš, prídem tam za tebou a odrežem ti vtáka. Takto.“ (pričom rukami znázorní gesto prelomenia niečoho);
- Borat stojac pri výklade s figurínami oblečenými v spodnej bielizni, naznačuje pohybom ruky masturbáciu;
- Borat hovorí Azamatovi popritom, ako ho Azamat fénuje v oblasti rozkroku: „Len suš a žiadna ručná pomoc!“;
- rozhovor medzi Boratom a Patom Haggertym o tom, že Borat mal sex so svojou svokrou;
- Borat rozpráva o svojom retardovanom bratovi Bilovi, ktorému jeho sestra ukazuje vagínu; Borat: „Napriek tomu, že som bol CJ posadnutý, ja nemohol ísť za ňou, pretože by mi žena odrezala vtáka.“;
- Borat v autoškole reaguje na to, že inštruktor mu hovorí, aby volant držal oboma rukami: „Ale to potom vyzerá, ako keby som držal Cigána, čo ma fajčí.“;
- Borat chce sledovať auto, v ktorom bola žena a, hovorí inštruktorovi: „Možno si s ňou my zasexovať.“;
- Borat hovorí predajcovi áut: „Chcel by som auto, čo by prilákalo ženy, čo sú dole oholené.“;
- nasleduje rozhovor o tom, že Borat chce auto „s magnetom na vagíny“;
- Borat rozpráva o svojej žene predajcovi áut: „aj vagína jej fungovala... ale po troch rokoch, keď mala 15, začala byť slabá, hlas jej zhrubol: Borat, Borat, ochlpatelo jej telo, hrud' a vagína jej visela ako rukáv na plášti“;
- zábery z pouličného festivalu homosexuálov (Borat a muž si navzájom chytajú pohlavné orgány – obaja sú oblečení, hoci muž iba v trenírkach);
- rozprávanie Borata o príhode s mužmi, ako ich pozval k sebe, ako ho osprchovali a chceli mu strčiť gumovú ruku do zadku; žena v noci na ulici kričí na Borata: „Hej, zlatko! Chceš si užiť?“;
- keď sa Borat lúči s prostytutkou Luenell, hovorí jej: „Ak niekedy budem v meste, veľmi rád ti zaplatiť za sex.“;
- Borat: „Potreboval som darček pre Pamelu, aby mi dovolila prístup do jej vagíny.“;
- Borat: „Jediná vec, ktorá ma nútila ísť ďalej, bola túžba držať Pamela v náručí a romanticky explodovať na jej brucho.“;
- rozhovor medzi študentmi a Boratom v karavane o „preťahovaní štetiek“;
- Borat sa vystatuje pred študentmi v karavane, že Pamelu zbaví panenstva; David púšťa DVD, ktoré komentujú: „Fajčí mu vtáka. Vidíš ju fajčiť?“; „Určite to spolu budú robiť.“

Scény, v ktorých sa vyskytol alkohol:

- Borat počas šoférovania v autoškole vyťahuje ploskú fľašu a chce sa napiť; Borat s mužmi, ktorých pozval k sebe na izbu – pijú spolu alkoholické nápoje, Borat to komentoval: „pili sme, ako je bežné v Kazachstan“;
- cestujúc so študentmi v karavane, Borat hovorí: „Ožerme sa!“; pijú alkoholické nápoje a neskôr sú zjavne pod vplyvom alkoholu.

Rasovú, náboženskú alebo národnostnú neznášanlivosť, predsudky či zmienky o postihnutých a rodové stereotypy sme zaznamenali v týchto scénach:

- Borat hovorí o polohe Kazachstanu: „Nachádza medzi Tadžikistan, Kirgizstan a tými hajzlami – Uzbekistan.“;
- v úvodnej scéne Borat moderuje podujatie Beh židov;
- Borat: „Napriek tomu, že Kazachstan je nádherná krajina, má svoje problémy. Ekonomické, sociálne a židov.“;
- prerozprávanie príbehu o svojom retardovanom bratovi Bilovi, ktorému jeho sestra ukazuje vagínu;
- Borat na stretnutí s feministkami hovorí, že ženy majú menší mozog; „Náš štátny vedec, doktor Jamag, dokázal, že má veľkosť veвериčiek.“;
- Borat o Azamatovi: „Trval na tom, že nepoletíme v prípade, že by židia zopakovali útoky z 11. septembra.“;
- predajcu áut sa Borat pýta: „Ak týmto auto narazím do skupiny cigánov, poškodí sa to auto nejak?“; „Ako rýchlo musím ísť, aby som ho (cigána) naisto zabil?“;
- prechádzajúc okolo budovy konzulátu republiky Uzbekistan: Borat: „Naserte si, hajzli!“;
- Borat v hoteli používa výrazy: „vanilkový ksicht“, „zložiť naše čierne rite“, „neger“, „nemajú tu radi negrov“;
- v obchode so zbraňami: Borat: „Aká je najlepšia zbraň na ochranu proti židom?“;
- Borat drží pištoľ, mieri ňou do prázdna a hovorí: „Pod' a vylepši mi deň, žid.“;
- rozhovor medzi študentmi a Boratom v karavane – rozprávajú sa o otrokoch:
- Anthony: „Sú ženy v Rusku vašimi otrokmi?“
- Anthony: „Ak by sme mali otrokov, bola by to lepšia krajina.“
- Justin: „Hej, Borat! V našej krajine majú menšiny v skutočnosti väčšiu moc.“;
- Borat hovoriac o Pamele: „Žena napísala knihu? Tomu by doktor Jamag nikdy neuveril.“;
- v záverečnej scénke Borat hovorí: „Odkedy som sa vrátil, nastalo mnoho zlepšení. Už tu viac nemáme Beh židov. Je to kruté! Teraz sme kresťania.“ Scéna zobrazuje muža priviazaného na kríži a osoba do neho bodá vidlami.

Vo filme sme zaznamenali aj niekoľko hrubých a dehonestujúcich výrazov: *hajzli, vyziabnutý kus hovna, vyser si oko, pretiahni mi matku, debil, do riti, čierne rite, neger, štetky, strč sa, pretiahnuť (v zmysle súložiť), vytrkkať, zavri hubu, padaj do riti, buzeranti*.

V podstate posúdenia bolo to, či film, označený jednotným systémom označovania pre vek nad 15 rokov, bol takto označený správne, alebo ho mala televízia označiť ako film pre vek od 18 rokov. Zákon totiž hovorí, že:

„(4) Na základe klasifikácie programov podľa vekovej vhodnosti sú vysielateľ televíznej programovej služby a poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie povinní na ochranu maloletých zaviesť a uplatňovať jednotný systém označovania ustanovený podľa osobitného predpisu 28a) (ďalej len ‚jednotný systém označovania‘).“ (ustanovenie §20 ods. 4 zákona č. 308/2000 Z. z.)

Pre každú vekovú skupinu sú Vyhláškou Ministerstva kultúry č. 589/2007 určené presné kritériá toho, čo sa môže odvysielat a čo už nie, čo je prípustné v danej vekovej kategórii a čo nie.

Rada zároveň zisťovala, ako film zaradili v iných krajinách. Existuje totiž webová stránka, ktorá sústreďuje aj tieto informácie (www.imdb.com). Tak sa ukázalo dosť odlišné hodnotenie Borata v rôznych kútoch sveta: Írsko (16), Veľká Británia (15), Singapur (21), Nový Zéland (16), Fínsko (nevhodný pre maloletých do 15 rokov; odvysielanie je možné až po 21,00 hod.), Nórsko (11), Holandsko (12), Švédsko (vhodný pre všetky vekové kategórie), Nemecko (maloletí do 17 rokov iba v sprievode dospeléj osoby), USA (maloletí do 17 rokov iba v sprievode rodičov/dospeléj osoby), Švajčiarsko – kantóny Ženeva a Vaud (14), Austrália (nevhodný pre maloletých do 15 rokov, osoby nad 15 rokov musia byť v sprievode dospeléj osoby), Filipíny (18), Kanada (maloletí do 14 rokov musia byť v sprievode dospeléj osoby), Brazília (16), Hongkong (časť obsahu je nevhodná pre deti a maloletých, odporúčaný sprievod rodičov), Portugalsko (12), Malajzia (zakázaný), Argentína (13/16), Južná Kórea (18), Francúzsko (vhodný pre všetky vekové skupiny), Taliansko (14), Poľsko (15), Malta (16), Kanada – Quebec (13), Španielsko (18), Japonsko (15), Dánsko (11), Island (12), Írsko – DVD hodnotenie (18), Ukrajina (zakázaný), Južná Afrika (18 pre jazyk, nahotu, predsudky, sex).

Podľa našej vyhlášky sú kritériá nastavené takto:

- (2) Audiovizuálne diela, multimediálne diela, programy poskytované prostredníctvom audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie a programy alebo iné zložky televíznej programovej služby sa klasifikujú ako nevhodné pre vekovú skupinu maloletých do 15 rokov, ak obsahujú
- a) zobrazenie fyzickej agresivity a s ňou súvisiace násilné akty končiacie sa smrťou alebo vážnymi následkami, detaily následkov násilných činov,
  - b) týranie zvierat,
  - c) sexuálne scény, ktoré sú súčasťou dejovej línie,
  - d) zobrazenie alebo prezentovanie formy závislosti, akou je alkoholizmus, fajčenie, drogová alebo hráčska závislosť alebo používanie zbrane ako útočného prostriedku, v ktorom sa formou spracovania niektorá forma závislosti alebo používanie zbrane ako útočného prostriedku schvaľuje, zľahčuje alebo sa vyzdvihuje do popredia, alebo
  - e) zobrazenie správania s vysokým rizikom ublíženia na zdraví, pričom toto riziko sa prezentuje ako atraktívne alebo zábavné a správanie je prezentované bez upozornenia na nebezpečenstvo a možné následky tohto správania. (Ustanovenie §1 ods. 2 vyhlášky č. 589/2007 Z. z.)

Ako sa pri podrobnej analýze ukázalo, všetky spomínané „hriechy“ filmu Borat bolo možné zahrnúť pod niektoré z týchto ustanovení vyhlášky. Rada teda dospela k záveru a v hlasovaní jednomyselne podporila názor, že: „film Borat neobsahoval scény, ktoré by neboli v súlade s označením podľa jednotného systému označovania ako nevhodného pre maloletých do 15 rokov“ a sťažnosť dvoch sťažovateľov vyhlásila za neopodstat-

nenú (určite na ich veľké pobúrenie). A keďže sa zistilo, že vysielateľ správne označil film číslom 15, mohol ho vysielateľ v ktoromkoľvek dennom či nočnom čase. To sa aj stalo a napriek námietkam divákov to nebolo nič nepovolené.

Takto sa dva pohľady na jeden text a dve verzie jedného textu o fiktívnej figúrke Borata dostali do vzácného súladu. Tvorcovia filmu chceli kritizovať slabé miesta života Američanov a použili na to dosť kontroverzné prostriedky, ktoré dvaja sťažovatelia nechceli akceptovať. Rada pre vysielanie a retransmisiu zasa vo svojej verzii príbehu Borata akceptovala zveličenia tvorcov a pochopila, v súlade so spomínanou vyhláškou, že im nešlo v prvom rade o kontroverznosť prekračujúcu zákony a že to, čo sa vo filme Borat ukázalo, možno kvalifikovať ako vysielateľné pre divákov od 15 rokov. Konotačný text umenia sa tu vzácnne stretol s metatextom právneho posúdenia.

ZDROJE

Magál, Slavomír – Mistrík, Miloš – Solík, Martin (eds.): Médiá, spoločnosť, mediálna fikcia. Trnava – Bratislava: Fakulta masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda, Kabinet divadla a filmu SAV 2008.

Mistrík, Miloš: Analýzy hereckej syntézy. Bratislava: Tália-press 1995.

Mistrík, Miloš: Kapitoly o hereckom umení. Bratislava: Tália-press 2005.

Rusnák, Juraj a kol.: Texty elektronických médií: Stručný terminologický slovník. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove 2010.

Stadtrucker, Ivan: Teória masmediálnej (dis)komunikácie. Bratislava: VSSS 2007.

Borat: Two Versions of One Text

Abstract

On April 2010, Slovak Council for Broadcasting and Retransmission received the two complains against the movie *Borat*, broadcasted by TV JOJ. In these complains, obscenity and vulgar speech of this film were claimed. The Council begun the investigation in this case, monitored the film, after that discussed it and in the end decided. In the Council, we also had two versions of this text: 1st, original, i.e. the script and the movie created by the artists and 2nd, the text of the legal investigation (how does the text comply with legislation and the system of rating and labelling programs). These two versions, although they were both connected to the same movie, were incompatible with each other, sometimes in a ridiculous paradox.

Keywords

Council for Broadcasting and Retransmission – TV JOJ – movie *Borat* – fiction – rating and labelling of programs – semiotics

Miloš Mistrík (1953), predseda Rady pre vysielanie a retransmisiu, vyučujúci na Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave, pracovník Ústavu divadelnej a filmovej vedy SAV v Bratislave. V školskom roku 2003/2004 hosťujúci profesor Université Paris III – Sorbonne Nouvelle. Absolvent divadelnej vedy na VŠMU v Bratislave (1976), venuje sa predovšetkým teórii a dejinám divadla, semiotike, ako aj otázkam elektronických médií. V roku 1994 bol programovým riaditeľom STV. Napísal viacero kníh z teórie a histórie (Kapitoly o hereckom umení, 1994 a 2005,

Analýzy hereckej syntézy, 1995, Slovenské divadlo v 20. storočí, 1999, Slovenská absurdná dráma, 2002, Herecké techniky 20. storočia, 2003, Aj dráma je len človek..., 2003, Jacques Co-
peau a jeho Starý holubník, 2006), ako aj beletristické knihy (Ži v Paríži, 1995 a Taormina,
2002).

prof. PhDr. Miloš Mistrík, DrSc.

Rada pre vysielanie a retransmisiu
Dobrovičova 8
P. O. BOX 155
810 00 Bratislava
Slovenská republika

milos.mistrik@gmail.com

<http://www.udfv.sav.sk/>

Tento príspevok je súčasťou grantovej úlohy VEGA č. 2/0218/09
Teória modernej drámy.